នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ៖ ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ភាគីដាក់ឯកសារ៖ លោក **ខៀវ សំផន**

ដាក់ជូន៖ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

ភាសាដើម៖ **បារាំង**

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ៖ ថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 09-Sep-2019, 14:20
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ៖ **សាធារណៈ**:

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយអង្គជំនុំជម្រះ៖ **សាធារណៈ:/Public**

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់៖

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្ន៖

ឈ្មោះមន្ត្រីទទួលបន្ទុកផ្នែកសំណុំរឿង និងឯកសារ៖

ហត្ថលេខា៖

ការឆ្លើយតបរបស់លោក ខៀវ សំផន ទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ទាក់ទងនឹងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីសាលដីកា ទៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ (ឯកសារ F46/2/4)

<u>ដាក់ដោយ</u>៖

មេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន

មេធាវី គង់ សំអុន

មេធាវី Anta GUISSÉ

<u>ដាក់ជូន</u>៖

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល៖

ចៅក្រម គង់ ស្រីម

ចៅក្រម Chandra Nihal JAYASINGHE

ចៅក្រម សោម សិរីវឌ្ឍ

ចៅក្រម Florence Ndepele MWACHANDE-MUMBA

ជំនួយការ៖
លោកស្រី សេង សុជាតា
កញ្ញា Marie CAPOTORTO
កញ្ញា Cécile ROUBEIX
កញ្ញា Dounia HATTABI
លោក Stéphane NICOLAÏ

ចៅក្រម ម៉ុង មុន្នីចរិយា
ចៅក្រម Maureen HARDING CLARK
ចៅក្រម យ៉ា ណារិន

សហព្រះរាជអាជ្ញា៖
លោកស្រី ជា លាង
លោកស្រី Brenda J. HOLLIS (សហព្រះរាជអាជ្ញាបម្រុង)
លោក William SMITH (សហព្រះរាជអាជ្ញារង)

មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់

គោរពជូនអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

១. នៅថ្ងៃទី០៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ មេធាវីការពារក្តី នួន ជា ដែលបានប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសរូបគាត់ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ មុនពេលគាត់ទទួលមរណភាព នៅថ្ងៃទី០៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ បានដាក់សំណើមួយទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់លើនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៃការទទួលមរណភាពរបស់ នួន ជា នៅមុនពេលចេញសាលដីកា[1]។

២. នៅថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ តុលាការកំពូលបានសម្រេចរំលត់បណ្តឹងអាជ្ញាប្រឆាំងនឹង នួន ជា ហើយបានប្រកាសថាខ្លួននៅទទួលពិនិត្យសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា[2]។

៣. នៅថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ជាថ្ងៃចុងក្រោយនៃកាលកំណត់ដាក់ចម្លើយតប[3] សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ("ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី") បានឆ្លើយតបថាសាលក្រមសាលាដំបូងនៅតែមានសុពលភាព បើទោះបីជាមិនទាន់ចូលជាស្ថាពរ សម្រាប់រូប នួន ជា និងពុំមានអានុភាពតាមផ្លូវច្បាប់លើរូបគាត់យ៉ាងណាក្តី ដោយយោងតាមគោលការណ៍សច្ចធារណ៍និរទោស និងសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី[4]។

---

[1] សំណើបន្ទាន់ ទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់លើនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៃការទទួលមរណៈភាពរបស់ នួន ជា នៅមុនពេលចេញសាលដីកា ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **F46/2** ជូនដំណឹងឯកសារភាសាអង់គ្លេស នៅថ្ងៃទី០៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ និងភាសាខ្មែរ នៅថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩។

[2] សេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើជនជាប់ចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **F46/3** ("សេចក្តីសម្រេច **F46/3**")។

[3] យោងតាមមាត្រា ៨.៣ និង មាត្រា ៨.៥ នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារនៅ អ.វ.ត.ក ("សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត") ភាគីមានពេលវេលា ១០ ថ្ងៃ ដើម្បីឆ្លើយតប គិតចាប់ពីពេលជូនដំណឹងអំពីសំណើជាភាសាខ្មែរ នៅថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ពោលគឺរហូតដល់ថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩។

[4] ចម្លើយតបរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចំពោះសំណើបន្ទាន់របស់ នួន ជា ទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់លើនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៃការទទួលមរណៈភាពរបស់ នួន ជា នៅមុនពេលចេញសាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **F46/2/1** ("ចម្លើយតបរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី")។

៤. នៅថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ពោលគឺ ៣ ថ្ងៃ ក្រោយពីផុតកាលកំណត់ឆ្លើយតប សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា សច្ចធារណ៍និរទោសពុំលាតសន្ធឹងដល់ដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៅ អ.វ.ត.ក ឡើយ ហើយទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ការប្រកាសពិរុទ្ធភាពរបស់ នួន ជា មិនគួរត្រូវទុកជាមោឃៈនោះទេ[5]។

៥. តាមរយៈសារណានេះ ដែលមេធាវីការពារក្តីលោក ខៀវ សំផន ("មេធាវីការពារក្តី") គិតថាខ្លួនមិនត្រូវធ្វើផងនោះ មេធាវីការពារក្តីសូមឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដោយសារតែសហព្រះរាជអាជ្ញាប្រកាន់ជំហរគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើល ទាក់ទងនឹងសច្ចធារណ៍និរទោស នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ។ ក្នុងនាមជាជនជាប់ចោទកំពុងប្តឹងសាទុក្ខ លោក ខៀវ សំផន ត្រូវបង្ខំចិត្តចូលរួមក្នុងការជជែកដេញដោលមួយនេះ ដែលមែនទែនទៅវាមិនគួរជាការពិភាក្សាដេញដោលអ្វីនោះទេ ព្រោះថាក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ ច្បាស់លាស់មិនអាចប្រកែកបានរួចទៅហើយ។

៦. ច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់ អ.វ.ត.ក គឺមានភាពច្បាស់លាស់ខ្លាំងណាស់ត្រង់ចំណុចថា សច្ចធារណ៍និរទោស ត្រូវបន្តអនុវត្តក្នុងពេលប្តឹងសាទុក្ខ (I)។ វាជាសញ្ញាមួយគួរឲ្យសោកស្តាយបង្ហាញពីភាពខ្វះសេចក្តីក្លាហាន ដោយសារតែខ្លាចប្រតិកម្មផ្សេងៗដែលខ្លួនគិតទុកជាមុន ពីសំណាក់សាធារណមតិអន្តរជាតិ ជំហរដ៏អាស្រូវរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាគឺមិនទំនង ព្រោះថាបើទោះបីជាជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គេត្រូវបានសន្មតថានៅតែបន្តទទួលបានសិទ្ធិ "ជាមូលដ្ឋាន" នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខដែរ (II)។ ជាចុងក្រោយ ផលប៉ះពាល់នៃមរណភាពរបស់ជនជាប់ចោទដែលបានប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសលើរូបគេ មុនពេលចេញសាល

[5] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើបន្ទាន់ទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់លើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ នៃមរណភាពរបស់ នួន ជា មុនពេលចេញសាលដីកាបណ្តឹងសាទុក្ខ (F46/2) ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **F46/2/4** ("ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា") ជូនដំណឹងថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ជាភាសាអង់គ្លេស ហើយនៅថ្ងៃទី០២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩ ជាភាសាខ្មែរ (និងភាសាបារាំង) នាំឲ្យកាលកំណត់នៃការឆ្លើយតបត្រូវចំថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩។ នៅថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ពីរថ្ងៃក្រោយពីផុតកាលកំណត់នៃការឆ្លើយតប សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើសុំការអនុញ្ញាតដាក់ឯកសារជាភាសាអង់គ្លេសសិន ហើយមួយថ្ងៃក្រោយមក តុលាការកំពូលបានឯកភាពតាមសំណើនេះ ដោយទាំងតុលាការកំពូលពុំបានលើកឡើងពីភាពយឺតយ៉ាវនៃសំណើ និងការដាក់ចម្លើយតប (សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់សារណាតបមួយភាសា ទៅនឹងសំណើបន្ទាន់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **F46/2/3**)។

ដីកា គឺពិតជាច្បាស់លាស់ខ្លាំងណាស់៖ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខស្លាប់ ត្រូវសន្មតថាគ្មានទោស ហើយ សាលក្រមដែលរងបណ្តឹងសាទុក្ខ ពុំមានតម្លៃជាសាលក្រមស្ថាពរនោះឡើយ (III)។

I. ភាពច្បាស់លាស់នៃច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់នៅ អ.វ.ត.ក.៖ សច្ចធារណ៍និរទោសត្រូវបន្តអនុវត្ត ក្នុងពេលប្តឹងសាទុក្ខ

៧. បើតាមសហព្រះរាជអាជ្ញា (ទាំងជាតិ និងអន្តរជាតិ) ការដែល អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បី កាត់សេចក្តីអំពើសាហាវឃោរឃៅទ្រង់ទ្រាយធំ ទំនងជាមូលហេតុនាំឲ្យ អ.វ.ត.ក ត្រូវផ្តន្ទាទោស អំពើសាហាវឃោរឃៅទ្រង់ទ្រាយធំនេះ ដោយពុំគិតដល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និង បទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស[6]។ ការពិត គឺផ្ទុយពីនេះ។

១. អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយគោរពតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

៨. ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៣ មក រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានបញ្ញត្តត្រង់មាត្រា ៣៨ វាក្យខណ្ឌ ទី ៧ ថា៖

> "ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ"។

៩. នៅឆ្នាំ២០០៣ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា "ទាក់ទងនឹង ការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា" នូវចារីនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងរបបកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ ("កិច្ចព្រមព្រៀង") ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា។ មាត្រា ១២ និងមាត្រា ១៣ នៃកិច្ច ព្រមព្រៀងចែងថា៖

---

[6] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១ កថាខណ្ឌ ៣-១៤។

"**មាត្រា ១២៖ នីតិវិធី**

១- នីតិវិធីត្រូវសមស្របជាមួយច្បាប់កម្ពុជា។ **នៅពេលណាដែលច្បាប់កម្ពុជាពុំអាចដោះស្រាយបានចំពោះបញ្ហាពិសេសណាមួយ** ឬមានភាពមិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិណាដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងច្បាប់កម្ពុជា ឬក៏មានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាពសមស្របគ្នារវាងបទប្បញ្ញត្តិបែបនេះ ទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ គេអាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធី ដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ។

២- អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន សមស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវ និងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ ដូចដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ ១៩៦៦ ស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដែលកម្ពុជាគឺជាភាគីហត្ថលេខីដែរ។ (...)

មាត្រា ១៣៖ សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ

១- សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា១៤ និង ១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៦៦ ស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ត្រូវតែបានគោរព**នៅទូទាំងដំណើរការនៃការជំនុំជម្រះក្ដី**។ សិទ្ធិបែបនេះជាពិសេស រួមមានសិទ្ធិទទួលបាននូវសវនាការមួយត្រឹមត្រូវ និងជាសាធារណៈ សិទ្ធិត្រូវបានចាត់ទុកថាគ្មានទោសពៃរ៍ហូតដល់ពេលរកឃើញថាជាប់ពិរុទ្ធ សិទ្ធិជ្រើសរើសមេធាវីដោយខ្លួនឯង សិទ្ធិមានពេលវេលា និងលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីត្រៀមរៀបចំការពារខ្លួន សិទ្ធិទទួលបាននូវមេធាវី ប្រសិនបើជនជាប់ចោទ គ្មានលទ្ធភាពជួលមេធាវីដោយខ្លួនឯង និងសិទ្ធិពិនិត្យ ឬបានពិនិត្យសាក្សីដាក់បន្ទុក"។ (យើងខ្ញុំជាអ្នកដាក់អក្សរដិត)[7]។

១០. នៅឆ្នាំ២00៤ ច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្ដីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ("ច្បាប់ស្ដីពីការ

[7] សហព្រះរាជអាជ្ញាខកខានមិនបានបង្ហាញថា សិទ្ធិទាំងអស់នេះ ដែលក្នុងនោះមានសិទ្ធិទទួលបានសច្ចធារណ៍និរទោស ត្រូវបានគោរព "ពេញមួយរយៈពេលនៃដំណើរការនៃការជំនុំជម្រះ" នៅពេលខ្លួនយោងដោយផ្អែកទៅមាត្រា ១៣-១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង៖ ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១៣។

បង្កើត អ.វ.ត.ក") ត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើដោយព្រះបរមរតនកោដ្ឋ នរោត្តម សីហនុ ដោយទ្រង់យល់ដំបូងគេនូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[8] ក្រោយពីក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានប្រកាសថាច្បាប់នេះស្របទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ[9]។

១១. ច្បាប់នេះចែង ជាអាទិ៍ ថា អ.វ.ត.ក "ត្រូវរលាយខ្លួនជាស្វ័យប្រវត្តិ ក្រោយពេលដែលការវិនិច្ឆ័យទោសក្នុងរឿងក្តីនេះបានចប់*ជាស្ថាពរ*"[10] ហើយកិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវអនុវត្តជាច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[11] ដូចច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដែរ។ លើសពីនេះទៀត ច្បាប់នេះចែងឡើងវិញពីបទប្បញ្ញត្តិនានានៃមាត្រា ១៣ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ដែលបានលើកឡើងពីខាងលើ[12] ដោយបានចែងយ៉ាងច្បាស់ ដូចគ្នាទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែរ៖។

> "ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ"[13]។

១២. បើទោះជាកិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បានបង្កើតសាលាក្តីជាន់ខ្ពស់តែមួយថ្នាក់ (អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល) ជំនួសឲ្យពីរថ្នាក់ ដូចមានចែងក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា (សភាព្រហ្មទណ្ឌនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ និងតុលាការកំពូល) ក៏ដោយ[14] ក៏ច្បាប់គ្រឹះទាំងពីរនេះ រួមទាំង

---

[8] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ទំព័រ ១៖ "**យើង ព្រះបាទសម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី - បានទ្រង់យល់នូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា - បានទ្រង់យល់ (...) ប្រកាសឲ្យប្រើ (...)**"។

[9] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ទំព័រ ១។

[10] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៤៧ (យើងខ្ញុំជាអ្នកសរសេរជាអក្សរទ្រេត)។

[11] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៤៧ ស្ទួន, ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១០ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ២៥។

[12] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៣៣ វាក្យខណ្ឌទី ១ និង ២ និងមាត្រា ៣៧។

[13] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៣៥ និងមាត្រា ៣៧។ គួរកត់សម្គាល់ថា មាត្រា ៣៥ ពាក់ព័ន្ធ "តុលាការ" ជាទូទៅ ពុំមែនអង្គជំនុំជម្រះ ឬតុលាការកំពូលជាក់លាក់នោះទេ ដែលវាខុសគ្នាពីមាត្រា ៣៣ និង មាត្រា ៣៦។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ អនុលោមតាមមាត្រា ៣៧ "ប្រការដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៣ ៣៤ និង ៣៥ ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះការជំនុំជម្រះក្តីនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៃតុលាការកំពូល"។

[14] កិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា ៣, ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៩, ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៦។

អ្នកតែងច្បាប់របស់ អ.វ.ត.ក បានបញ្ញត្តដូចគ្នានូវការគោរពសច្ចធារណ៍និរទោស រហូតដល់មានសាលក្រមស្ថាពរ ហើយច្បាប់ទាំងពីរនេះចែងដូចគ្នានឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។

២. នៅកម្ពុជា និងនៅ អ.វ.ត.ក សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសច្ចធារណ៍និរទោស ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវអនុវត្តយ៉ាងប្រាកដនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទាំងមូល

១៣. ក្រៅពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក "ដែលមានគោលបំណងធ្វើការចងក្រងនូវនីតិវិធីជាធរមានរបស់កម្ពុជា សម្រាប់អនុវត្តនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា"[15] ទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ដូចគ្នាដែរថា សច្ចធារណ៍និទោសត្រូវអនុវត្តលើនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទាំងមូល។

១៤. សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា ខ្លឹមសារនៃវិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង គាំទ្រអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនថាសច្ចធារណ៍និរទោសលែងមានអត្ថិភាព ក្រោយពេលពិរុទ្ធភាពត្រូវបានរកឃើញនៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះនៅសាលាដំបូង[16]។ ក៏ប៉ុន្តែ អនុលោមតាមវិធាននេះ៖

> "ជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពរបស់គេមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ។ ជនទាំងនេះមានសិទ្ធិទទួលដំណឹងអំពីបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ចំពោះខ្លួន និងមានមេធាវីការពារតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន ហើយនិងនៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានដល់គេអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប"។

១៥. ជាក់ច្បាស់ណាស់ វាពិតជាមានប្រយោជន៍ដែលត្រូវរម្លឹកថា បុគ្គលម្នាក់ដែលប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមផ្តន្ទាទោសរូបគាត់ ត្រូវស្ថិតនៅជាជន "ត្រូវចោទប្រកាន់" ដរាបណាសាលក្រមនោះមិនទាន់ចូលជាស្ថាពរ។ បុគ្គលនោះនៅតែរងបណ្តឹងអាជ្ញា។ ដូចគ្នានេះដែរ ដូចដែលមនុស្សគ្រប់រូប

---

[15] វិធានផ្ទៃក្នុង "អាស្រ័យហេតុនេះ"។

[16] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១៣។ សូមមើលផងដែរ កថាខណ្ឌ ៣ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ៦។

បានដឹង សិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប និងមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង "ជាប់ទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និទ្ធ" នឹងសច្ចធារណ៍និរទោស[17]។ សិទ្ធិនេះមានវត្តមានដូចគ្នា "នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី" ហើយដូច្នេះ វត្តមាននេះមានរហូតដល់សាលក្រមចូលជាស្ថាពរ[18]។

១៦. ខ្លឹមសារនៃបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗទៀតនៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងភាពស៊ីសង្វាក់គ្នានៃបទប្បញ្ញត្តិទាំងនោះនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា បានគាំទ្រដោយឥតប្រកែកបាននូវការពិតដែលថា ពិរុទ្ធភាពមិនទាន់រកឃើញដរាបណាមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញជាស្ថាពរ និងបិទផ្លូវតវ៉ា។ យោងតាមវិធាន ១០៤ "សេចក្តីសម្រេចនៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ និងមិនត្រូវបង្វិលឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងវិញឡើយ" (១០៤-៣) "អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ជំទាស់ទៅនឹងសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី ឬសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង" ហើយតុលាការកំពូលអាច "បើកការពិនិត្យលើភ័ស្តុតាង និងស្វែងរកភ័ស្តុតាងថ្មី"(១០៤-១)។ "អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចសម្រេចតម្កល់ ឬទុកជាមោឃៈ ឬកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមួយផ្នែក ឬទាំងស្រុងបាន ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ១១០" (១០៤-២)[19]។

---

[17] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប រឿងក្តី Saunders ទល់នឹងចក្រភពអង់គ្លេស (សំណើលេខ ១៩១៨៧/៩១) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៦ កថាខណ្ឌ ៦៨, តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប រឿងក្តី Heaney និង McGuinness ទល់នឹងប្រទេសអៀឡង់ (សំណើលេខ ៣៤៧២០/៩៧) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០០ (ចូលជាស្ថាពរនៅថ្ងៃទី២១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០១) កថាខណ្ឌ ៤០។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06 OA 11 សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ Thomas Lubanga Dyilo ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចផ្ទាល់មាត់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទី១ នៅថ្ងៃទី១៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨, មតិជំទាស់លើផ្នែកខ្លះរបស់ចៅក្រម Georghios M. Pikis កថាខណ្ឌ ១៤។

[18] សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៣៥ វាក្យខណ្ឌទី ២(ឆ) និងមាត្រា ៣៧ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

[19] សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៤០៥ និង មាត្រា ៤០៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ដែលចែងថា សាលាឧទ្ធរណ៍អាចបដិសេធសាលក្រម ហើយឱ្យជនជាប់ចោទរួចខ្លួន ក៏ដូចជាអាចបង្ហាញ និងសម្រេចលើអង្គសេចក្តី។ សូមមើលតទៅទៀត នៅវាក្យខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៤៣៩ ដែលចែងថា តុលាការកំពូលអាចបដិសេធបណ្តឹងសាទុក្ខទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក ហើយអាចបដិសេធសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ដែលគេតវ៉ាចោលទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក។

១៧. អនុលោមតាមវិធាន ១១១(៦) "ក្នុងករណីដែលបណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបានបដិសេធ នោះសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវចូលជាស្ថាពរ និងមិនអាចតវ៉ាបានទៀតឡើយ"[20]។

១៨. ដូច្នេះ គឺមានតែពេលក្រោយពី "សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះបានចូលជាស្ថាពរ" (១១៣-២) ប៉ុណ្ណោះ ទើបសហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើការអនុវត្តទោស (វិធាន ១១៣-២)[21] ហើយ "ជនជាប់ចោទ" ក្លាយជា "ពិរុទ្ធជន" (វិធាន ១១២-១)[22]។

១៩. អាស្រ័យហេតុនេះ គ្មានអ្វីប្រកែកបានទេថា បើយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក និងវិធាន ២១(១)(ឃ) ពិរុទ្ធភាព "មិនត្រូវបានរកឃើញទេ" ដរាបណាវាមិនត្រូវបានបង្ហាញឲ្យឃើញជា**ស្ថាពរ**ដោយសាលក្រមស្ថាពរ ហើយថាសច្ចធារណ៍និរទោសត្រូវបន្តអនុវត្តរហូតដល់ពេលនោះ ដូចមានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។

---

[20] សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៤៣៩ ត្រង់វាក្យខណ្ឌទី ២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា៖ "ប្រសិនបើបណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវបានបដិសេធ នោះសេចក្តីសម្រេចដែលតវ៉ាមានអាជ្ញាអស់ជំនុំ"។

[21] បញ្ជាក់អះអាងលើការបកស្រាយវាក្យខណ្ឌចុងក្រោយ នៃវិធាន ១០៤ (ដែលបញ្ជាក់ថា បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗមិនមានអានុភាពបង្អង់នីតិវិធីមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទេ) ដែលចែងថា ផ្ទុយមកវិញ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមមានអានុភាពបង្អង់នីតិវិធី។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៣៩៨ ("នៅក្នុងរយៈពេលប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ការអនុវត្តសាលក្រមត្រូវបង្អង់សិន") និងមាត្រា ៤៣៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ("នៅក្នុងរយៈពេលសម្រាប់ធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខនោះ ការអនុវត្តសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវបង្អង់សិន។ បណ្តឹងសាទុក្ខមានអានុភាពព្យួរ។ ការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវតវ៉ានេះ ត្រូវតែបង្អង់ ក្នុងខណៈដែលតុលាការកំពូលមិនទាន់បានសម្រេច")។ សូមមើលតទៅទៀត មាត្រា ៤៩៧ (សេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ)៖ ("អយ្យការធ្វើការអនុវត្តទោស នៅពេលដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ បានក្លាយទៅជាស្ថាពរ"។

[22] អនុលោមតាមវិធានផ្ទៃក្នុង បុគ្គលរងការចោទប្រកាន់ ត្រូវបានហៅថាជា "ជនជាប់ចោទ" ក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះនៅសាលាដំបូង (វិធាន ៧៩ ដល់ ១០២) ហើយការហៅនេះគឺដូចគ្នានៅក្នុងដំណាក់កាលប្តឹងសាទុក្ខ (វិធាន ១០៤ ដល់ ១១១)។ ដូចគ្នាទៅនឹងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាដែរ ការហៅថា "ជនជាប់ចោទ" នៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះនៅសាលាដំបូង សាលាឧទ្ធរណ៍ និងនៅតុលាការកំពូល ត្រូវប្រែមកហៅថាជា "ទណ្ឌិត" ក្រោយពេលដែល "សាលក្រម និងសាលដីកាដែលស្ថាពរ ហើយដែលមានអាជ្ញាអស់ជំនុំ" (មាត្រា ៤៤៣ វាក្យខណ្ឌទី ១ និង មាត្រា ៤៤៦ វាក្យខណ្ឌទី ២)។ ទាក់ទងនឹងចំណុចនេះ មេធាវីការពារក្តីកត់សម្គាល់ថា សហព្រះរាជអាជ្ញានៅបន្តកំណត់ ខៀវ សំផន ថាជា "ជនជាប់ចោទ" ចាប់តាំងពីដំណើរការនីតិវិធីប្តឹងសាទុក្ខ ជាពិសេស នៅលើទំព័រដំបូងនៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។

២០. យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក បានត្រឹមតែជួយអះអាងបញ្ជាក់បន្ថែមតែប៉ុណ្ណោះ បើទោះជាសហព្រះរាជអាជ្ញាបានយក ឬមិនបានយកមកសំអាងក៏ដោយ។ យុត្តិសាស្ត្រទាំងពីររបស់អង្គជំនុំជម្រះដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា វាស្របគ្នាទៅនឹងការបកស្រាយបែបរឹតត្បិត កេងចំណេញរបស់ខ្លួន លើវិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង[23] គឺតាមការពិតទៅ ផ្ទុយគ្នាទាំងស្រុង។ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រទីមួយ[24] អង្គជំនុំជម្រះរម្លឹកថា សច្ចធារណ៍និរទោស "គឺជាធាតុផ្សំចាំបាច់មួយនៃសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ គោលការណ៍នេះមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងវិធាន ២១(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មាត្រា ១៤-២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ មាត្រា ៦-២ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស (...)"។ ក្នុងយុត្តិសាស្ត្រទីពីរ[25] អង្គជំនុំជម្រះមិនត្រឹមតែយោងទៅវិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងតែមួយប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងយោងទៅលើមាត្រា ១៣ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា ៣៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ក៏ដូចជាមាត្រា ១៤-២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងមាត្រា ៦-២ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស[26]។

២១. ម្យ៉ាងវិញទៀត ដូចដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើង[27] តុលាការកំពូលធ្លាប់បានរម្លឹកថា "សាលក្រមលើអង្គសេចក្តីមិនមែនជាសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរនោះទេ រហូតទាល់តែសេចក្តីសម្រេចនេះឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលនៃការប្តឹងសាទុក្ខសិន"។ តុលាការកំពូលបានយោងទៅវិធាន ១០៤ វិធាន ១១០ វិធាន ១១១ និងវិធាន ១១៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រ

---

[23] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១៤។

[24] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១៤ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ៣៧ (យោងទៅកថាខណ្ឌ ១៦ នៃសេចក្តីសម្រេច E176/2)។

[25] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១៤ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ៣៨ (យោងទៅកថាខណ្ឌ ៤៤ នៃសាលក្រមក្នុងសំណុំរឿង ឌុច)។

[26] សូមមើល កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ៦២ នៃកថាខណ្ឌ ៤៤ នៃសាលក្រមក្នុងសំណុំរឿង ឌុច ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាយោង។

[27] ចម្លើយតបរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី កថាខណ្ឌ ៦ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ១១ (យោងទៅកថាខណ្ឌ ២៤ នៃសេចក្តីសម្រេច E163/5/1/13)។

កម្ពុជា និងមាត្រាមួយចំនួននៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា[28]។ បន្ថែមលើនេះ មេធាវីការពារក្ដីសូមរម្លឹកថា មានពេលមួយទៀតនោះ តុលាការកំពូលបានសម្រេចថា៖

> "អនុលោមតាមមាត្រា ១២-២ និងមាត្រា ១៣-១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា ៣៣ (ថ្មី) និងមាត្រា ៣៥ (ថ្មី) នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដែលយោងដោយផ្ទាល់លើមាត្រា ១៤ និងមាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ បទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិស្ដីពីគោលការណ៍សច្ចធារណ៍និរទោស អាចយកមកអនុវត្តបាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក"[29]។

២២. ដូច្នេះ វាពិតជាពិបាកទទួលយកបានខ្លាំងណាស់ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានសរសេរក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួនថា "មាត្រា ៣៥ និង ៣៧ នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មិនស៊ីចង្វាក់គ្នាទៅនឹងនីតិវិធី និងការអនុវត្តដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិទេ"[30] ខណៈដែលការពិត គឺផ្ទុយពីការលើកឡើងនេះទាំងស្រុង។

៣. <u>បទដ្ឋានកម្ពុជាជាធរមាននៅ អ.វ.ត.ក ស្ដីពីសច្ចធារណ៍និរទោស មានភាពស្របគ្នាល្អឥតខ្ចោះជាមួយបទដ្ឋានអន្តរជាតិ</u>

២៣. ដូចតុលាការកំពូល និងសាលាដំបូងបានលើកឡើងរួចមកហើយ បទដ្ឋានអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះមាន ជាអាទិ៍ មាត្រា ១៤-២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងមាត្រា ៦-២ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្ដីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ដែលចែងតាមរបៀបដូចគ្នាថា៖

---

[28] ជាពិសេស មាត្រា ៣៩៨ មាត្រា ៤០៥ មាត្រា ៤០៦ និងមាត្រា ៤៩៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ៦៧ នៃសេចក្ដីសម្រេច E163/5/1/13)។

[29] សេចក្ដីសម្រេចលើបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្ដីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ **E176/2/1/4** កថាខណ្ឌ ៥២។ មេធាវីការពារក្ដីកត់សម្គាល់ថា បន្ទាប់មក តុលាការកំពូលបានពិនិត្យលើបញ្ហាជ្រៀតជ្រែករបស់រដ្ឋនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកំពុងដំណើរការ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានា មុនគេទាំងអស់ ដោយហេតុតែពុំមានយុត្តិសាស្ត្រ ឬការអនុវត្តពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងកម្រិតជាតិ។

[30] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៤។

"ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់"[31]។

២៤. ទោះបីជាមាត្រាទាំងនេះមិនបញ្ជាក់ច្បាស់ថា ពិរុទ្ធភាពត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់ កាលបើត្រូវបានរកឃើញជាស្ថាពរ (ដូចក្នុងវិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង) ក៏ដោយ ក៏នេះជាប្រត្យក្សភាពដោយសារតែអត្ថបទច្បាប់ទាំងពីរនេះចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ "ជនគ្រប់រូបដែលជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ" ក្នុងការ "សុំឱ្យសាលាក្តីជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យទៅលើការប្រកាសពិរុទ្ធភាព និងការផ្តន្ទាទោសឡើងវិញស្របតាមច្បាប់"[32]។ អត្ថបទច្បាប់ទាំងពីរនេះចែងផងដែរថា "គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវយកមកចោទប្រកាន់ ឬយកមកផ្តន្ទាទោសសាជាថ្មីឡើយ ចំពោះបទល្មើសដែលបានផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ឬបានលើកលែងទោសស្របតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់រដ្ឋនីមួយៗរួចហើយ"[33]។

២៥. ប្រត្យក្សភាពនេះត្រូវបានរម្លឹកដោយយុត្តិសាស្ត្រ យ៉ាងច្បាស់លាស់បំផុត។ បើតាមតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប មាត្រា ៦-២ "គ្រប់គ្រងលើនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទាំងមូល"[34]។ "បើគ្មានការផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ" ពិរុទ្ធភាពមិនត្រូវបាន "បង្ហាញស្របតាមច្បាប់"[35] ឡើយ។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបក៏

[31] ភាពខុសគ្នាតែមួយគត់រវាងអត្ថបទច្បាប់ទាំងពីរ គឺថា កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ប្រើពាក្យ "បទព្រហ្មទណ្ឌ" ឯអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ប្រើត្រឹមតែពាក្យ "បទល្មើស"។

[32] មាត្រា ១៤-៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងមាត្រា ២-១ នៃពិធីសារលេខ ៤ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស។

[33] មាត្រា ១៤-៧ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងមាត្រា ៤-១ នៃពិធីសារលេខ ៤ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីការការពារសិទ្ធិមនុស្ស។

[34] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប រឿងក្តី Minelli ទល់នឹងប្រទេសស្វ៊ីស (សំណើលេខ ៨៦៦០/៧៩) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៨៣ កថាខណ្ឌ ៣០, រឿងក្តី Matijašević ទល់នឹងប្រទេសស៊ែប៊ី (សំណើលេខ ២៣០៣៧/០៤) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៦ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៦) ("សាលដីកា Matijašević ទល់នឹងប្រទេសស៊ែប៊ី") កថាខណ្ឌ ៤៦ និងកថាខណ្ឌ ៤៩, រឿងក្តី Nešťák ទល់នឹងប្រទេសស្លូវ៉ាគី (សំណើលេខ ៦៥៥៥៩/០១) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី២៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៧) ("សាលដីកា Nešťák ទល់នឹងប្រទេសស្លូវ៉ាគី") កថាខណ្ឌ ៨៨, រឿងក្តី Poncelet ទល់នឹងប្រទេសប៊ែលហ្ស៊ិក (សំណើលេខ ៤៤៤១៨/០៧) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១០ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី០៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០) កថាខណ្ឌ ៤៩-៥០។

[35] សាលដីកា Matijašević ទល់នឹងប្រទេសស៊ែប៊ី កថាខណ្ឌ ៤៨-៤៩ សាលដីកា Nešťák ទល់នឹងប្រទេសស្លូវ៉ាគី កថាខណ្ឌ

ធ្លាប់បានរម្លឹកផងដែរថា គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានទទួលស្គាល់មុនខ្លួនថា “សច្ចធារណ៍និរទេសលែងអនុវត្តតែតាមរយៈការផ្ដន្ទាទោសសាមីខ្លួនជាស្ថាពរតាមផ្លូវច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ”[36] មុននឹងប្រកាសថា៖

> “តុលាការយល់ឃើញថាមានប្រយោជន៍ក្នុងការរម្លឹកផងដែរថា អនុសញ្ញាត្រូវបកស្រាយក្នុងន័យធានាសិទ្ធិជាក់ស្ដែង និងមានប្រសិទ្ធភាព គឺមិនមែនត្រឹមតែជាទ្រឹស្ដី ឬជាការបំភាន់ទេ។ ដូច្នេះ យោងតាមការរៀបរាប់ខាងលើ តុលាការយល់ឃើញថា **សច្ចធារណ៍និរទោសនឹងលែងអនុវត្តនៅដំណាក់កាលបណ្ដឹងសាទុក្ខ ដោយសារតែនីតិវិធីនៅសាលាដំបូងបានបណ្ដាលឱ្យមានការផ្ដន្ទាទោសសាមីខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។ សេចក្ដីសន្និដ្ឋានបែបនេះមានលក្ខណៈផ្ទុយនឹងតួនាទីរបស់នីតិវិធីបណ្ដឹងសាទុក្ខ** ដែលក្នុងពេលនោះ ចៅក្រមមានសមត្ថកិច្ចត្រូវវិនិច្ឆ័យឡើងវិញនូវសេចក្ដីសម្រេចដែលប្រគល់ជូនខ្លួន ទាំងលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់។ ហេតុនេះ សច្ចធារណ៍និរទោសនឹងមិនអាចអនុវត្តបានទេនៅក្នុងនីតិវិធី ដែលតាមរយៈនោះសាមីខ្លួនស្នើសុំឱ្យមានការជំនុំជម្រះសាជាថ្មីលើរឿងក្ដីរបស់ខ្លួន និងលុបចោលការផ្ដន្ទាទោសពីមុន”[37] (យើងខ្ញុំជាអ្នកដាក់អក្សរដិត)។

២៦. ដោយសារតែនីតិវិធីបណ្ដឹងសាទុក្ខមានតួនាទីកែប្រែកំហុស សូម្បីតែជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលមានសិទ្ធិប្ដឹងសាទុក្ខ ក៏នៅតែបន្តទទួលបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន និយាយជារួម និងសច្ចធារណ៍និរទោស និយាយដោយឡែក ក្រោយពីការផ្ដន្ទាទោសនៅសាលាដំបូង រហូតដល់ពេលសាលក្រមចូលជាស្ថាពរ។

៨៩, រឿងក្ដី Ismoilov និងអ្នកឯទៀត ទល់នឹងប្រទេសរុស្ស៊ី (សំណើលេខ ២៩៤៧/០៦) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី០១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨) កថាខណ្ឌ ១៦៦។

[36] រឿងក្ដី Konstas ទល់នឹងប្រទេសក្រិក (សំណើលេខ ៥៣៤៦៦/០៧) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១) (សាលដីកា Konstas ទល់នឹងប្រទេសក្រិក) កថាខណ្ឌ ៣៥ (ដកឃោងចេញ)។

[37] សាលដីកា Konstas ទល់នឹងប្រទេសក្រិក កថាខណ្ឌ ៣៦ (ដកឃោងចេញ)។

II. ភាពមិនសមហេតុផលនៃគោលជំហរគួរឲ្យអាម៉ាស់ និងខ្វះសេចក្តីក្លាហានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា៖ សូម្បីតែជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតក៏ត្រូវបានសន្មតថានៅតែបន្តទទួលបានសិទ្ធិ "ជាមូលដ្ឋាន" នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ

២៧. សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើឲ្យតុលាការកំពូលអង្គុយលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា កិច្ចព្រមព្រៀង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក វិធានផ្ទៃក្នុង ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា យុត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន បទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងខ្លឹមសារគោលនៃសិទ្ធិធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខតែម្តង ដើម្បីអាចគោរពតាម "ការអនុវត្តដែលត្រូវបានអនុម័តយកដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត" ដោយសារតែ "អាណត្តិ រចនាសម្ព័ន្ធ និងគោលដៅស្រដៀងគ្នា" នឹង អ.វ.ត.ក[38]។ ដោយហេតុថា អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ កាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរ ហើយពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខតែមួយថ្នាក់ និងមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យមួយចំនួននៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខ[39] អ.វ.ត.ក គួរតែអនុវត្តតាម "វិធីសាស្ត្រ"[40] ដូចមានក្នុងសេចក្តីសម្រេចតែមួយគត់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ដែលត្រូវបានដកស្រង់ដោយសង្ខេប នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចផ្សេងទៀតតែមួយគត់របស់តុលាការនេះ[41]។

២៨. ក៏ប៉ុន្តែ ការអនុវត្តតាមសេចក្តីសម្រេចអយុត្តិធម៌ និងអញ្ញទិដ្ឋិកនេះ មិនត្រឹមតែផ្ទុយនឹងច្បាប់ជាធរមាននៅ អ.វ.ត.ក ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងផ្ទុយនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែល តាមពិត ក៏ទទួលស្គាល់សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសច្ចធារណ៍និរទោស នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខផងដែរ។ ជាក់ស្តែង ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានដោះលែង នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ បើទោះជា អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិមានយុត្តាធិការតែមួយថ្នាក់លើបណ្តឹងសាទុក្ខ និងមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យមួយចំនួននៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខក៏ដោយ ។

---

[38] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៧ និងកថាខណ្ឌ ៩។

[39] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១ កថាខណ្ឌ ៦ និងកថាខណ្ឌ ៧។

[40] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១០។

[41] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៨-៩។

១. <u>សូម្បីតែជនជាប់ចោទនៅ អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ក៏អាចត្រូវបានដោះលែងនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខដែរ</u>

២៩. ទោះបីជាជនជាប់ចោទនៅ អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ មានតែយុត្តាធិការចាត់ការលើបណ្តឹងសាទុក្ខតែមួយថ្នាក់ក៏ដោយ ក៏សាលាក្តីជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវសាលក្រមរបស់សាលាដំបូង ទាំងលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់[42]។ ទោះបីជាសាលាក្តីជាន់ខ្ពស់យល់ឃើញថាខ្លួនត្រូវគោរពការរកឃើញខាងអង្គហេតុរបស់សាលាដំបូងក៏ដោយ[43] ក៏គំនិតនេះត្រូវយល់ "ដោយប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់" ដោយសារតែតុលាការជាន់ខ្ពស់អាចបដិសេធការរកឃើញទាំងនេះ "រៀងរាល់ពេលដែលការមិនធ្វើអន្តរាគមន៍អាចបណ្តាលឲ្យមានកំហុសនាំឲ្យមានការភាន់ច្រឡំ ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីរបស់តុលាការ"[44]។

៣០. ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវសាលក្រមសាលាដំបូងលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ដោយតុលាការជាន់ខ្ពស់តែមួយថ្នាក់ អាចនាំឲ្យមានការកែប្រែសាលក្រមនេះទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក។ ហេតុនេះហើយបានជាជនជាប់ចោទនៅ អ.វ.ត.ក នៅតែបន្តទទួលបានសិទ្ធិទាំងស្រុងដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ រហូតដល់ពេលសាលក្រមចូលជាស្ថាពរ[45] ដូចជាសិទ្ធិទទួលបានសច្ចធារណ៍និរទោស ដែលលាតសន្ធឹងហួសនេះទៅទៀត ក្នុងករណីដោះលែងជាស្ថាពរ[46]។

---

[42] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៦។ មេធាវីការពារក្តីកត់សម្គាល់ថា ទោះបីជាតុលាការកំពូលបានអនុវត្តតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិក៏ដោយ (ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៥) ក៏តុលាការកំពូលធ្វើយ៉ាងណាឲ្យធានាបានថា នីតិវិធី "អនុវត្តតាមលក្ខណៈពិសេសនៃការពិនិត្យឡើងវិញនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយសភាព្រហ្មទណ្ឌនៃសាលាឧទ្ធរណ៍" របស់កម្ពុជា ហើយមូលដ្ឋានបណ្តឹងសាទុក្ខ "ក៏រួមបញ្ចូលទាំងមូលហេតុនៃបណ្តឹងសាទុក្ខទៅតុលាការកំពូលកម្ពុជា"៖ សាលដីកា ឌុច ចុះថ្ងៃទី០៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** ("សាលដីកា ឌុច") កថាខណ្ឌ ១៣។

[43] ចម្លើយរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៦ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ១៥។

[44] រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bemba សំណុំរឿងលេខ ICC-01/05-01/08 A សាលដីកាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ Jean-Pierre Bemba Gombo ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទី ៣ ដែលបានចេញអនុលោមតាមមាត្រា ៧៤ នៃលក្ខន្តិកៈ ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ ("សាលដីកា Bemba") កថាខណ្ឌ ៣៨-៤០។

[45] ឧទាហរណ៍ សូមមើលមាត្រា ១២-២ និង ១៣-១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ព្រមទាំងមាត្រា ៣៣ មាត្រា ៣៥ និងមាត្រា ៣៧ នៃ

៣១. ដូចសហព្រះរាជអាជ្ញាដឹងស្រាប់ហើយ តួនាទីកែប្រែកំហុសរបស់នីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខបាននាំទៅដល់ការដោះលែងជនជាប់ចោទ នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ (ដូចជា តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ជាដើម) ដែលត្រូវបានសាលាដំបូងប្រកាសថាមានពិរុទ្ធ និងផ្តន្ទាទោស[47]។

៣២. ដូចសហព្រះរាជអាជ្ញាដឹងរឹតតែច្បាស់ទៅទៀត ពីព្រោះខ្លួនមានវត្តមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ហើយតុលាការកំពូលបានរម្លឹក នៅថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា កន្លងទៅនេះ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើជនជាប់ចោទ នួន ជា[48] តុលាការកំពូលបានបដិសេធពិរុទ្ធភាពមួយចំនួនរបស់ ខៀវ សំផន និង នួន ជា ដែលសាលាដំបូងបានប្រកាស[49]។ តុលាការកំពូលបានសម្រេចថា

ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

[46] បើតាមតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប ការសម្តែងមន្ទិលសង្ស័យលើភាពគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទ ក្រោយការដោះលែងចូលជាស្ថាពរ មិនស្របគ្នានឹងសច្ចធារណ៍និរទោសទេ៖ រឿងក្តី Sekanina ទល់នឹងប្រទេសអូទ្រីស (សំណើលេខ ១៣១២៦/៨៧) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៣៖ កថាខណ្ឌ ៣០, រឿងក្តី Rushiti ទល់នឹងប្រទេសអូទ្រីស (សំណើលេខ ២៨៣៨៩/៩៥) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០០ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០០) កថាខណ្ឌ ៣១, រឿងក្តី O. ទល់នឹងប្រទេសន័រវេស (សំណើលេខ ២៩៣២៧/៩៥) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី១១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៣ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣) កថាខណ្ឌ ៣៩, រឿងក្តី Geerings ទល់នឹងប្រទេសហូល្លង់ (សំណើលេខ ៣០៨១០/០៣) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី០១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៧ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី០១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧) កថាខណ្ឌ ៤៩-៥០, រឿងក្តី Vassilios Stavropoulos ទល់នឹងប្រទេសក្រិក (សំណើលេខ ៣៥៥២២/០៤) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧) ("សាលដីកា Vassilios Stavropoulos ទល់នឹងប្រទេសក្រិក") កថាខណ្ឌ ៣៨, រឿងក្តី Paraponiaris ទល់នឹងប្រទេសក្រិក (សំណើលេខ ៤២១៣២/០៦) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី០៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៩) កថាខណ្ឌ ៣២។

[47] ឧទាហរណ៍៖ ១) នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី៖ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Orić សំណុំរឿងលេខ IT-03-68-A សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី០៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨, ២) នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ្វ៉ាន់ដា៖ រឿងក្តី Zigiranyirazo ទល់នឹងរដ្ឋអាជ្ញា សំណុំរឿងលេខ ICTR-01-73-A សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩, ៣) នៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ៖ សាលដីកា Bemba។

[48] សេចក្តីសម្រេច **F46/3** កថាខណ្ឌ ២។

[49] សាលដីកាសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ **F36** ("សាលដីកាសំណុំរឿង ០០២/០១")។

សាលាដំបូងបានប្រព្រឹត្តកំហុសអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ជាច្រើន និងបានសន្និដ្ឋានថាវិធីសាស្ត្រពិនិត្យភ័ស្តុតាងរបស់សាលាដំបូងជារឿយៗ មានភាពមិនសមហេតុផល[50]។

៣៣. សាលាដំបូងដដែលនេះបានចេញសាលក្រមលើសំណុំរឿង ០០២/០២ ព្រមទាំងបានប្រកាសថា ខៀវ សំផន និង នួន ជា មានពិរុទ្ធពីបទសម្លាប់រង្គាលនៅភ្នំក្រោល ខណៈដែលខ្លួនបានរកឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះមិនបានកើតឡើងនៅទីនោះទេ...[51]។ ការគោរពតាមគោលជំហររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាមានន័យស្មើនឹងយល់ឃើញថា លោក នួន ជា ទទួលមរណភាព ដោយនាំយកទៅជាមួយនូវពិរុទ្ធភាពពីបទឧក្រិដ្ឋមួយដែលមិនត្រូវបានរកឃើញថាបានកើតឡើង ហើយលោក ខៀវ សំផន លែងត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោសទៀតហើយ ខណៈដែលការប្រកាសពិរុទ្ធភាពត្រូវតែបដិសេធចោលជាដាច់ខាត នៅក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ។

៣៤. ដូច្នេះ ទោះបីជាសហព្រះរាជអាជ្ញានិយាយយ៉ាងណាក៏ដោយ[52] លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខដែលអនុវត្តដោយតុលាការជាន់ខ្ពស់តែមួយថ្នាក់ នៅតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ និងនៅ អ.វ.ត.ក មិនអាចជាមូលហេតុនាំឲ្យទៅដល់ការលែងអនុវត្តសច្ចធារណ៍និរទោស នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខបានឡើយ ពីព្រោះច្បាស់ណាស់ថា វិមតិសង្ស័យនៅតែបន្តបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ នៅចំពោះមុខយុត្តាធិការទាំងនេះ។

២. <u>សូម្បីតែជនជាប់ចោទ នៅ អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ មានសិទ្ធិទទួលបានវិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ</u>

[50] ចំពោះឧទាហរណ៍ខ្លះៗ សូមមើលកថាខណ្ឌ ៤៥៤ កថាខណ្ឌ ៦៣១ (“យោងតាមភ័ស្តុតាងដែលមានមូលដ្ឋានខ្សោយបែបនេះ ពុំមានតុលាការអង្គហេតុសមស្របណាមួយអាចផ្តល់ការយល់ឃើញបែបនេះបានឡើយ”) កថាខណ្ឌ ៦៣៣ កថាខណ្ឌ ៦៣៧ កថាខណ្ឌ ៩៧០ នៃសាលដីកាសំណុំរឿង ០០២/០១។

[51] សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់លោក ខៀវ សំផន (សំណុំរឿង ០០២/០២) ចុះថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **E465/4/1** កំហុស ១៨.២៧៩ និង ១៩.១, សេចក្តីជូនដំណឹងរបស់ នួន ជា អំពីបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **E465/3/1** មូលដ្ឋានទី ២៥១។

[52] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ៦-៨។

៣៥. បើយើងខំគិតតែបន្តិចថាតើអ្វីជាសច្ចធារណ៍និរទោសនោះ យើងពិតជាមិនអាចគាំទ្រដល់ទស្សនៈរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចតែមួយគត់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី បានឡើយ។

៣៦. គោលការណ៍សច្ចធារណ៍និរទោស "តម្រូវថា ក្នុងពេលបំពេញមុខងារ សមាជិកតុលាការមិនត្រូវមានបុរេវិនិច្ឆ័យថាជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តអំពើដែលចោទប្រកាន់នោះទេ ហើយតម្រូវទៀតថា បន្ទុកបង្ហាញភ័ស្តុតាងមានទម្ងន់លើបទចោទ និងវិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ"[53]។

៣៧. ក៏ប៉ុន្តែ សូម្បីតែនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ បន្ទុកបង្ហាញភ័ស្តុតាងមិនអាចត្រូវបានច្រានចោលទេ ហើយវិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទជានិច្ច។ ជាក់ស្តែង ដោយផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ តុលាការកំពូលបានប្រកាសយ៉ាងច្បាស់ និងត្រឹមត្រូវថា៖

> "ដោយពិចារណាឃើញថា ពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែបង្ហាញថាគ្មានវិមតិសង្ស័យក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ទើបអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវវាយតម្លៃចំណុចសំខាន់ៗនៃកំហុសអង្គហេតុដែលបណ្តាលឲ្យមានភាពមិនយុត្តិធម៌ ទៅលើចំណុចដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខចង់បង្ហាញ។ ដូច្នេះហើយ បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចឲ្យរួចខ្លួន មានភាពខុសគ្នាពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់មេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាព។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពត្រូវបង្ហាញថា កំហុសអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានវិមតិសង្ស័យ ចំពោះការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពលើជនជាប់ចោទ។ ក្នុងករណីដែលមានការលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលា

---

[53] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប រឿងក្តី Barberà, Messegué និង Jabardo ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ (សំណើលេខ ១០៥៩០/៨៣) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៨ កថាខណ្ឌ ៧៧, រឿងក្តី Telfner ទល់នឹងប្រទេសអូទ្រីស (សំណើលេខ ៣៣៥០១/៩៦) សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០១ (ចូលជាស្ថាពរ នៅថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០១) កថាខណ្ឌ ១៥។ សូមមើលផងដែរ កថាខណ្ឌ ៣០ អំពីសេចក្តីអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣២ របស់គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកយកបង្ហាញនៅក្នុងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ៣៥ នៃចម្លើយតបរបស់ខ្លួន។

ដំបូងមានកំហុសអង្គហេតុនេះ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន ត្រូវបង្ហាញថាគ្មានវិមតិសង្ស័យចំពោះការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពទៅលើជនជាប់ចោទ”[54]។

៣៨. ម្យ៉ាងវិញទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានប្រកាសកាលពីថ្មីៗកន្លងទៅនេះថា៖

> “ជនជាប់ចោទពុំចាំបាច់បង្ហាញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រព្រឹត្តកំហុសអង្គច្បាប់នោះទេ គឺគ្រាន់តែរកឱ្យឃើញប្រភពនៃវិមតិសង្ស័យ ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពច្បាស់លាស់នៃការរកឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានហើយ ដើម្បីទាមទារឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ធ្វើការពិនិត្យដោយឯករាជ្យនូវវិចារណកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ផ្អែកលើភ័ស្តុតាងដែលខ្លួនមាន។ (...) នៅក្នុងគ្រប់រឿងក្តីនៅចំពោះមុខតុលាការ កាតព្វកិច្ចក្នុងការពន្យល់អំពីកំហុសដែលលើកឡើងក្នុងសេចក្តីសម្រេចលើពិរុទ្ធភាពមិននាំឱ្យច្រានចោលបន្ទុកបង្ហាញភ័ស្តុតាងឡើយ”[55]។

៣៩. ដូច្នេះ យើងមើលឃើញច្បាស់ថា គោលការណ៍ “វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ” ដែលចារឹកក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា រួមនឹងសច្ចធារណ៍និរទោសរហូតដល់សាលក្រមចូលជាស្ថាពរ[56] “ដែលជាការបង្ហាញជាក់លាក់អំពីសច្ចធារណ៍និរទោស”[57] ត្រូវអនុវត្ត

---

[54] សាលដីកា ឌុច កថាខណ្ឌ ១៨។ ចំពោះឧទាហរណ៍ថ្មីៗនៃយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃយន្តការសម្រាប់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ (លើកឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញានៅកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ១៥ នៃចម្លើយតបរបស់ខ្លួន)៖ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Karadžić សំណុំរឿងលេខ MICT-13-55-A សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៩ កថាខណ្ឌ ១៨។

[55] សាលដីកា Bemba កថាខណ្ឌ ៦៦។

[56] មាត្រា ៣៨ វាក្យខណ្ឌទី ៦ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

[57] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប សាលដីកាលើរឿងក្តី Vassilios Stavropoulos ទល់នឹងប្រទេសក្រិក កថាខណ្ឌ ៣៩, រឿងក្តី Tsalkitzis ទល់នឹងប្រទេសក្រិក (លេខ ២) (សំណើលេខ ៧២៦២៤/១០ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៧ (ចូលជាស្ថាពរនៅថ្ងៃទី១៩ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៨) កថាខណ្ឌ ៦០។ សូមមើលផងដែរ៖ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ **E50/3/1/4** កថាខណ្ឌ ៣១ (“អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់យ៉ាងមុតមាំថា គោលការណ៍នេះត្រូវបានធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយដែលកើតចេញពីគោលការណ៍ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស”)។

នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី[58]។ អាស្រ័យហេតុនេះ និងជាពិសេសទៅទៀតនោះ សច្ចធារណ៍និរទោសត្រូវអនុវត្ត នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី រួមទាំងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក និងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ។

៤០. ដូចគ្នាផងដែរ សិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប និងសិទ្ធិមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង "ដែលជាប់ទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និទ្ធ" នឹងសច្ចធារណ៍និរទោស ក៏នៅតែបន្តអនុវត្តផងដែរនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ[59] បើតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី[60] ដែលបែរជាចេញសេចក្តីសម្រេចមិនយុត្តិធម៌ដែលបំពេញតែចិត្តរដ្ឋអាជ្ញា។

៤១. អាស្រ័យហេតុនេះ គោលជំហររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចគាំទ្របានទេ ទាំងតាមផ្លូវច្បាប់ ទាំងតាមផ្លូវសីលធម៌។

៣. <u>បើតាមសហព្រះរាជអាជ្ញា អ.វ.ត.ក មានបេសកកម្មបញ្ជាក់អំពីសច្ចធារណ៍ពិរុទ្ធភាព និងផ្តល់យុត្តិធម៌បង្គ្រប់កិច្ច</u>

---

[58] សូមមើលផងដែរ៖ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bemba សំណុំរឿងលេខ ICC-01/05-01/08 សេចក្តីសម្រេចលើការចោទប្រកាន់របស់រដ្ឋអាជ្ញាលើ Jean-Pierre Bemba Gombo អនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌ ក) និង ខ) នៃមាត្រា ៦១-៧ នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៣១ ("ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះសូមបញ្ជាក់ថា ដើម្បីសម្រេចលើបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះនឹងផ្អែកលើគោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ **ដែលជាសមាសភាគនៃសច្ចធារណ៍និរទោស និងជាគោលការណ៍ទូទៅនៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលអនុវត្តនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី** រួមទាំងដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះផងដែរ")។

[59] សូមមើលខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥ និងកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ១៧ និង ១៨។

[60] រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Karadžić សំណុំរឿងលេខ IT-95-5/18-AR73.11 សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ជនជាប់ចោទសុំកោះហៅ Zdravko Tolimir ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៣ កថាខណ្ឌ ៥០៖ "ជនជាប់ចោទ **ឬម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍** មិនអាចត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំ ក្នុងរឿងក្តីរបស់ខ្លួនបានទេ ទោះជាតាមការស្នើសុំរបស់សហជនជាប់ចោទ ឬរដ្ឋអាជ្ញាក្តី ពីព្រោះទង្វើនេះរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ២១(៤)(ឆ)" (មាត្រានេះចែងថា "ជនដែលរងការចោទប្រកាន់ ស្របតាមលក្ខន្តិកៈនេះ មានសិទ្ធិទទួលបានការធានាយ៉ាងស្មើភាពដូចតទៅ៖ [...] ឆ) សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខំឱ្យធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង ឬសារភាពថាខ្លួនមានទោស")។

៤២. សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំដោយឥតអៀនខ្មាសឲ្យចៅក្រមជាន់ឈ្លីច្បាប់កម្ពុជា ដែលគោរពសិទ្ធិមនុស្ស សម្រាប់ជាប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជនកម្ពុជា និងសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ "ក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌"[61]។ មេធាវីការពារក្តីស្នើរតែហាមាត់មិនរួច។ សំណាងល្អ សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានចេញមុខនិយាយ (តាមកាលកំណត់) ហើយខុសពីព្រះរាជអាជ្ញា ពួកគេមានសេចក្តីក្លាហានក្នុងការទទួលស្គាល់ថា សច្ចធារណ៍និរទោសរបស់ជនជាប់ចោទលាតសន្ធឹងដល់ដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ[62]។

៤៣. ដូច្នេះ តុលាការត្រូវផ្តល់យុត្តិធម៌ប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជនកម្ពុជា និងជនរងគ្រោះ[63] ស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស គឺមិនមែនយុត្តិធម៌ធុនអន់ ឬធុនថោកនោះទេ។

III. <u>ភាពប្រត្យក្សនៃផលប៉ះពាល់នៃមរណភាពរបស់ជនជាប់ចោទដែលបានប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសលើខ្លួននៅមុនពេលចេញសាលដីកា៖ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានទទួលមរណភាពជាជនគ្មានទោស ហើយសាលក្រម ដែលត្រូវបានប្តឹងសាទុក្ខ ពុំមានតម្លៃជាសាលក្រមស្ថាពរទេ</u>

៤៤. សច្ចធារណ៍និរទោសបន្តអនុវត្តរហូតដល់សាលក្រមចូលជាស្ថាពរ។ សាលក្រមសាលាដំបូង ដែលត្រូវបានប្តឹងសាទុក្ខ ពុំមានអាជ្ញាអស់ជំនុំជាសាលក្រមស្ថាពរទេ ដរាបណាពុំទាន់មានការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខ។

---

[61] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កថាខណ្ឌ ១០-១២។

[62] ចម្លើយតបរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី កថាខណ្ឌ ៦។

[63] ឧទាហរណ៍ សូមមើលការថ្លែងនៅក្នុងសវនាការរបស់លោកស្រី Marie GUIRAUD អតីតសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី៖ ប្រតិចារិកសវនាការ ថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ **E1/338.1** ទំព័រ ៣២ ម៉ោងប្រហែល ១១ និង ១៣ នាទី៖ "ខ្ញុំគ្រាន់តែចង់និយាយឡើងវិញអំពីអ្វីដែលខ្ញុំបាននិយាយតាំងពីដើមសវនាការមកម្ល៉េះ គឺថាដើម្បីផលប្រយោជន៍ដោយផ្ទាល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺត្រូវឲ្យសិទ្ធិខាងការពារក្តីនោះត្រូវគោរពផងដែរ"។

៤៥. ដូច្នេះ ជនជាប់ចោទ ដែលបានប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងផ្តន្ទាទោសលើខ្លួន ហើយបានទទួលមរណភាព នៅមុនពេលចេញសាលដីកា ត្រូវបានសន្មតថាជាជនគ្មានទោស។ សាលក្រមផ្តន្ទាទោសនៅតែជាសាលក្រមតុលាការ ប៉ុន្តែ ពុំមានអាជ្ញាអស់ជំនុំជាសាលក្រមស្ថាពរនោះទេ។ គ្មានអ្វីផ្សេងទៀតទេ។

៤៦. **__អាស្រ័យហេតុនេះ__** មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំតុលាការកំពូលមេត្តា៖

- **បដិសេធ**ទឡ្ហីករណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា
- **សម្រេច**ថា សច្ចធារណ៍និរទោសនៅតែបន្តអនុវត្ត នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ហើយ សាលក្រមផ្តន្ទាទោស ដែលត្រូវបានប្តឹងសាទុក្ខ ពុំមានអាជ្ញាអស់ជំនុំជាសាលក្រមស្ថាពរទេ ទោះបីជាជនជាប់ចោទនៅរស់ ឬស្លាប់ក៏ដោយ។

	មេធាវី គង់ សំអុន មេធាវី Anta GUISSÉ	រាជធានីភ្នំពេញ ទីក្រុងប៉ារីស	